

A KÁRPÁTMEDENCEI MAGYAR KÖZMŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEK ÉS SZERVEZETEK ELSŐ TALÁLKOZÓJÁRÓL

Kecskeméten szervezte meg a Magyar Művelődési Intézet a Kárpátmedencei Magyar Közművelődési Intézmények és Szervezetek I. Találkozóját 1996. december 13-15. A nagyszerű összejövetelen mintegy hetvenöten jelentek meg, közülük negyvennyolc fő a szomszédos országok magyar kulturális szervezeteinek képviselőit. Az anyaországból voltak, a Művelődési és Közoktatási Minisztériumból, a Határon Túli Magyarok Hivatalától, megyei művelődési intézményektől és néhány olyan hazai civil szervezettől, amely régóta foglalkozik a szomszédos országokban élő magyarok kulturális kérdéseivel.

A háromnapos Találkozón a résztvevők megismerkedtek egymás munkájával, eredményeivel, gondoljaival; a tanácskozás végén pedig sokan igényelték, hogy a Magyar Művelődési Intézet szervezzen máskor is ilyen és ehhez hasonló rendezvényeket. Felmerült, hogy egyrészt bővíteni lehetne a kört, hogy a Kárpát-medence valamennyi, de legalábbis a regionális feladatokat felvállaló közművelődési szervezete részt vehessen a tanácskozásokon, másrészt szükség lenne olyan szűkebb körben megvalósuló szakmai összejövetelekre, ahol az amatőr művészeti tevékenység egy-egy témakörét vagy a közművelődés egy-egy konkrét területét művelő szakemberek találkozhatnának az anyaországbeli vagy más, szomszédos országban élő kollegákkal. Az Intézet vezetősége biztosította a résztvevőket, hogy továbbra is vállalják a határon túli magyar közművelődési szervezetekkel a kapcsolattartást és együttműködést, ugyanakkor keresni fogják a felmerült igények kielégítésének anyagi lehetőségeit. A három napos találkozót *Halász Péter*, a Magyar Művelődési Intézet tudományos főmunkatársa nyitotta meg, köszöntötte a konferencia résztvevőit, nem feledkezve meg arról, hogy az Intézet – mely minden időben egyik feladatának tartotta az amatőr művészeti mozgalmak felkarolását, támogatását – tavaly ünnepelte fennállásának ötvenedik évfordulóját.

Földiák András, a Magyar Művelődési Intézet igazgatója a tanácskozás megnyitása után visszatekintett az Intézet elmúlt ötven évre. Felelevenítette, hogy 1946. őszén alakult a Magyar Szabadszínjátszók Országos Szövetsége, az első jogelő, majd ugyanebben az évben megalakult a Magyar Népi Művelődési Intézet, a másik szellemi előd, melynek elnöke *Illyés Gyula*, igazgatója pedig *Harsányi István* volt. Két év múlva azonban az Intézetet megszüntették. Ennek ellenére a szabad művelődés legszűkebb korszakának nevezte ezt a két évet, amikor a kis falvakban is megkezdtek a dolgozók tanítását. Az Intézet nagy elődei *Muharay Elmér*, *Martin György*, *Szell Jenő* - miközben ma is nélkülözhetetlen népművészeti feltáró munkát végeztek - kemény csatákat vívtak az akkori hatalommal. A művelődés, mint szakma a hatvanas években épült ki szervezeten. A szakember-képzés 1956-ban kezdődött Debrecenben, majd tanítóképzőkön és egyetemeken folytatódott - emlékezett vissza az igazgató. A hetvenes évek *Vitányi Iván* nevéhez fűződtek. Nagy társadalmi megújulás: nyitottság és szakmaiság jellemezte ezt a korszakot a táncházmozgalmak beindulásával. A nyolcvanas években elsősorban a nagy politikai intézményrendszer változott meg, mélyreható

kulturális mozgalmak ekkor nem születtek - vélte *Földiák András*. Megemlítette viszont, hogy a kilencvenes évek eleje óta foglalkozik az intézet a határon túli magyar kulturális közösségekkel és a határon belül élő nemzetiségek közművelődésével. (1993-ban alakult a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Osztály). Majd az Intézet működésének belső struktúrájával ismertette meg a hallgatóságot.

Héra Éva, a Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztályának vezetője beszélt arról, hogy a népművészettel foglalkozó szakemberek, pedagógusok, tudósok mindig népben, nemzetben és kultúrában gondolkodnak. Szólt a népművészeti osztály felelősségéről, mivel - mint mondta - a magyar intézményrendszer talán egyetlen olyan osztályáról, amely a hagyományos népi kultúrákkal és népművészettel foglalkozik. Beszámolt a nemzetközi tapasztalatokról is, mivel több nemzetközi népművészeti szervezetben képviseli Magyarországot. Úgy látja, az ezredforduló Európájának egyik nagy kérdése: *hogyan maradnak fenn a kis népek, kis kultúrák? Hogyan őrzi meg egy nemzet a saját kultúráját, a kulturális etnikai csoportjainak kultúráját?* Ennek a kérdésnek megválaszolására nemzetközi projektek, alapítványok szerveződtek. Az UNESCO következő tíz éves programja, a *hagyományos kultúra és folklór védelme*, Magyarországnak is szól. (Akiket érdekel a nemzetközi programok, pályázatok valamelyike, vegyék föl a kapcsolatot Héra Évával). Problémaként vetette föl, hogy amíg a gyerekek bekapcsolódnak a táncházmozgalmakba, a zenészek munkájába, a parasztok levetkőzik a kultúrájukat. Vajon mivel lehetne ösztönözni ezeket az embereket, hogy táncukat, zenéiket, mesterségeiket megőrizzék a legkisebb faluban is - tette föl a kérdést? Az Intézet háromféle módon nyújt segítséget:

1. Két éve megszervezik a hagyományörzők szóló táncversenyét faluhelyen.

2. Támogatják a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum Pünkösdi sokadalom című háromnapos népművészeti rendezvényét, vásárral és táncgyűttesek fellépésével.

3. Segítenek a pécsváradai leányvásár megszervezésében, amely több évtizedes múltra tekint vissza.

Kóka Rozália, a Népművészeti Osztály munkatársa a hagyományörzés két stádiumáról beszélt: rohamosan zsugorodnak azok a területek, ahol még él a hagyomány, (Gyimes, Moldva, Zoboralja stb), illetve az élő hagyomány zsugorodásával megnő a tanult hagyományápolás jelentősége. Felhívta a figyelmet a szakemberek felelősségére, akik közvetítők lehetnek a még élő népi adatközlők (kevesen vannak!) és a fiatalok között. Munkásságáról is tájékoztatta a hallgatóságot: öt országos népdalkör-vezetők továbbképző tanfolyamát szervezte meg, ahová határon kívüli magyar résztvevőket is meghívott. A Vass Lajos Népzenei Szövetség titkáraként a Magyar Művelődési Intézetrel közösen nagyméretű találkozót (150 csoport 3500 szereplő) szervezett a kárpátmedencei együttesek számára. 1997-ben népzenei versenyre készülnek, szólították (szólóénekesek, hangszeresek) részvételével Vass Lajos 70. születésnapja alkalmából, majd népzenei konferencia követi a sort.

Kálóczy Katalin, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium Határon Túli Magyarok Főosztálya nevében beszámolt arról, hogy a főosztály célzottan a határon túli magyar oktatási és művelődési tevékenységekre ad támogatást. A jó döntés érdekében *Közművelődési Tanács* bírálja el a pályázatokat. Ettől az évtől támogatják majd a határon kívüli magyar könyvtárakat és a népfőiskolai képzést is.

Halász Péter a Kortárs Művészetek Osztályának programtervezetét ismertette.

Tömörny Márta, a Kortárs Művészetek Osztály munkatársa az osztályon folyó amatőr bábtevékenységről szólt. Országos Betlehemes Találkozót rendeznek immáron hatodik éve a határon túliak számára is. Ezen kívül kezdeményezte saját *balatonalmádi* házában az úgynevezett *Bábos kurta kurzust*, kifejezetten határon túliak részére. Említést tett a *nyírbátori Szárnyas Sárkány Fesztiválról*, amelyet ötödik ízben tartanak nagy sikerrel. Felhívta a figyelmet arra, hogy 1996-ban világ-bábfesztivál zajlott Magyarországon.

Lászlóffy Zsolt a *Kolozsvári Magyar Diákszövetség* küldötte, a *Romániai Országos Zenetársaság* választmányi tagja az ifjúságot képviselte a háromnapos konferencián. Röviden tájékoztatta a konferencia résztvevőit a zenei szakosztály munkájáról.

Horváth György, a Vas Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ igazgatója (Szombathely) az ott folyó munkáról elmondta: jól együttműködnek a *burgenlandi* és a *szlovéniai* magyarsággal: oktatókat küldenek ki közéjük, közös alkotó táborokat tartanak. Közösen megrendezték a magyar néptánc hetét. Ez évben pedig megtartják a magyar népdal és népzene hetét.

Romhányi András, a Budapesti Művelődési Központ (XI. ker.) igazgatója és a *Magyar Kollégium* civil szervezet vezetője beszámolt a Magyar Kollégium munkájáról, amely kizárólag a határon túli magyarság kultúréletével foglalkozik. A Kollégium ma már önálló jogi személy, különböző képzési lehetőségeket nyújt itthon és a határon túl. Többek között felvilágosítást adnak arról: hogyan lehet pályázni határon túliaknak Magyarországra? Székelyföldön másfél éve folytatják a kistélepülési kultúrigazgatók képzését.

Váradi Judit, a Baranya-megyei Kulturális és Idegenforgalmi Központ képviselője az idei Határon Túli Magyarok Fesztiváljára hívta fel az érdeklődők figyelmét. Az idén rendezik meg hatodik alkalommal az összejövetelt (okt. 16-20.) Ma már a három nap helyett tíz napig tart a Fesztivál, különböző érdekes programokkal színesítve: képzőművészeti kiállítást, fotókiállítást rendeznek, író-olvasó találkozót tartanak gyerek írók, újságírók számára. Az Üzletember-Fórumon különböző cégek mutatják be áruikat, ötleteket kaphatnak arra vonatkozóan: hogyan lehet befektetni Magyarországon? A hagyományörző folklór csoportok bemutatkozása már hagyománnyá vált Pécs főterén, majd a gálaesten.

Nagy Júlia, a Pest-megyei Művelődési-Információs Központ frissen kinevezett igazgatója első tapasztalatairól számolt be. Fontosnak tartotta a testvér-falu kapcsolatok ápolását, melyek Pest-megyében elsősorban *Erdély* és *Felvidék* falvaira tejednek ki. A nemzetiségi kulturális élet gazdag választékáról is szólt az igazgatónő. Példaként említette a *ráckevei* népzenei népdal és néptánc nemzetiségi találkozót. A *Bagon* megrendezésre kerülő hagyományörző együttesek fórumának szakmai műhelye a Pest-megyei

Népművészeti Egyesület. Beszámolt a Budapest-környéki Népfőiskolai Szövetség munkájáról (1989-ben alakult), amely a magyar-magyar-, a magyar-szlovák párbeszédet próbálja segíteni. Az *Ipoly-völgyi* Népfőiskola ezen tervek megvalósításán fáradozik.

Musát Gyula, a Kovászna Megyei Népi Alkotások Háza igazgatója, a Romániai magyar amatőr színjátszók alelnöke bemutatta a nem hivatásos színjátszók évkönyvét, illetve *Kádár Gyula* Tanulmányok a Székelyföld történetéből című művét.

Z. Urbán Aladár, a Palóc Társaság vezetője elmondta: Társaságuk 1989-ben alakult a "langyos" kultúrával szemben.

Feladatuk tűzték ki: a hagyományörzést, a tehetségek felkarolását, identitástudatuk megőrzését és felébresztését, mert mint említette, az már éppen elveszőben volt. Kezdetben havonta találkoztak, majd értelmiségi fórumokat, pedagógustalálkozókat szerveztek, meghonosították az emléknepokat. Kiemelte az *Ipolykeszin* tartott *Ipolyi Arnold Emléknepot* 1993-ból. *Madách Imrénck harmincegy évig* nem volt az *Alsósztrigovai* Madách-kastélyon magyar feliratú emléktáblája. Sikertől pótolniuk a hiányosságot és a CSEMADOK-kal karöltve emléktáblát helyeztek el a kastély falán, 1995-ben. A millezcentenárium évében négy emlékművet avattak. *Jó Palócok* címmel kiadványt jelentettek meg. Társaságuk fontos szerepet vállalt az *iskolák megmentése* érdekében. Munkásságuknak köszönhetően magyar óvoda és egyházi magyar iskola nyílt *Nagycsalómián* 1990 és 1991-ben és azóta még három másik a járásban. Ezzel szemben 18 iskolát szüntettek meg 1978-ban és 1996 őszén nem indult magyar tagozat *Busán*. Ezért a Palóc Társaság iskolabuszt indított a *Rákóczi Szövetség* és egy másik alapítvány anyagi támogatásával, hogy a gyerekek eljuthassanak a magyar iskolákhoz. Felhívta a figyelmet az idei *Mikszáth* évre. Örömmel közölte, hogy a Mikszáth-Emlékház végre rendszeresen nyitva tart. Majd idei rendezvényeiről szólt. Javasolta a Magyar Művelődési Intézetnek, hogy szervezzen minél több "magyar-magyar" csúcstalálkozót, ahol a szervezetek tájékozódhatnak a megfelelő támogatási formákról is.

(A találkozót felidéző részletes beszámoló folytatását következő számunkban közöljük.)

